

SHAXSGA YO'NALTIRILGAN ELEKTRON TA'LIMNI JORIY ETISHNING MAZMUN MOHIYATI

Dusmuradov Quvonch Eshmurat o'g'li
Oliy ta'lim tizimi kadrlarni
qayta tayyorlash va malakasini
oshirish instituti
+998903229346
quvonchdusmuradov1993@gmail.com

Annotatsiya. *Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'lim-bu zamonaviy ta'lim amaliyotiga faol ravishda kiritilgan ta'limga innovatsion yondashuv. Zamonaviy ta'limda bunday ta'limni joriy etishning mohiyati va ahamiyatini ko'rib chiqadi.*

Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limni joriy etish o'quv jarayonini individuallashtirish kontseptsiyasiga asoslanadi. Ushbu yondashuv o'rganishni har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlari, qiziqishlari va o'rganish uslublariga moslashtirishga imkon beradi. Ta'limni individuallashtirish ta'limning motivatsiyasi, samaradorligi va sifatini oshirishga yordam beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limni joriy etishning asosiy afzalliklari orasida ta'limning moslashuvchanligi va mavjudligi, o'quv jarayoniga shaxsiylashtirilgan yondashuv, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish va ta'lim taraqqiyotini samarali nazorat qilish kiradi.

Kalit so'zlar: *shaxsiylashtirilgan elektron ta'lim, individual ta'lim, moslashuvchan ta'lim, moslashtirilgan ta'lim, moslashtirilgan ta'lim yo'llari, o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuv, ma'lumotlarga asoslangan ta'lim, moslashuvchan tarkib, talaba-markazli ta'lim, ta'lim texnologiyasi, analitikani o'rganish, talabalarning faolligi, differentsial ko'rsatma, moslashtirilgan o'quv dasturi, o'quvchilar profili, shaxsiylashtirilgan fikr-mulohaza, moslashuvchan baholash, talabalarning imkoniyatlarini kengaytirish, raqamli ta'lim platformalari, butun umr o'rganish.*

KIRISH

Butun dunyoda, jumladan O'zbekistonda ham Covid-19 pandemiyasi davrida ta'lim tizimida o'qitish shaklini o'zgartirishga majbur qildi. Respublikamizda 2020 yil 23 sentabrdagi O'zbekiston Respublikasining 637-sonli "Ta'lim to'g'risidagi" Qonuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022–2026 yillarga mo'ljallagan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi"gi PF-60-sonli Farmoni, 2020 yil 5 oktabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli qarori xamda maskur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy xujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu maqola muayyan darajada xizmat qiladi. Hatto ishonchli axborot-kommunikatsiya texnologiyalari infratuzilmasi va uy sharoitida Internet aloqasi bo'lgan mamlakatlarning o'qituvchilari uchun ham onlayn ta'limga tez o'tish juda qiyin bo'lgan. AKT va boshqa masofaviy ta'lim resurslari mavjud bo'lmagan mintaqalardagi o'qituvchilar uchun o'tish yanada qiyin yoki imkonsiz bo'lib qoldi,

Raqamli ommaviy axborot vositalari va veb-platformalarda izohlar foydalanuvchilarning faolligi va interaktivligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, videolar yoki tasvirlar kabi multimedia kontentidagi izohlar qo'shimcha ma'lumot, tarjimalar yoki interfaol elementlar bilan ta'minlashi mumkin, ko'rish tajribasini boyitadi va faol o'rganishga yordam beradi.

Bundan tashqari, izohlar katta ma'lumotlar to'plamlarini tashkil etish, qidirish va izohlash qobiliyatini yaxshilash uchun ma'lumotlar fanida va ma'lumot qidirish ilovalarida tobora ko'proq foydalanilmoqda. Ta'riflovchi teglar, toifalar yoki semantik teglar bilan ma'lumotlarni izohlash orqali tadqiqotchilar va algoritmlar ma'lumotlarni tahlil qilish, mashinani o'rganish va qaror qabul qilish jarayonlarini osonlashtiradigan naqshlar, tendentsiyalar va tushunchalarni yanada samarali aniqlashlari mumkin.

Umuman olganda, izohlar turli sohalar va fanlar bo'yicha aloqa, bilimlarni boshqarish va hamkorlik qilish uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qiladi, bu esa odamlar va tashkilotlarga mazmunli tushunchalarni olish, o'rganishni rivojlantirish va axborotga boy dunyoda tushunishni rivojlantirish imkonini beradi. Doimiy rivojlanayotgan ta'lim landshaftida shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limning joriy etilishi moslashtirilgan ta'lim tajribasiga o'tish paradigmasini ifodalaydi. Ushbu maqola shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limning mohiyatini ochib beradi, uning ahamiyati, asosiy tarkibiy qismlari va ta'lim kelajagini shakllantirishdagi transformatsion salohiyatini o'rganadi.

An'anaviy ta'lim ko'pincha har xil ehtiyojlar, o'rganish uslublari va individual o'quvchilarning afzalliklarini e'tiborsiz qoldirib, barchaga mos keladigan yondashuvni qo'llaydi. Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'lim moslashtirilgan ta'lim tajribasini yaratish uchun texnologiya kuchidan foydalanish orqali buni tuzatishga intiladi. Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra, har bir o'quvchi o'ziga xos kuchli, zaif tomonlari, qiziqishlari va maqsadlariga ega ekanligini tan oladi.

Asosiy qisim

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim deyilganda -shaxsni insoniy fazilatlarini bilan ulg'ayishi, shaxsni ma'lum sifatlarini shakllantirish, mustaqil fikr yurita olishi, fikrini ravon bayon eta olishi, bilim, ko'nikma malakalarini rivojlantirishi, o'zini shaxs sifatida anglab yetishi, qobiliyat va imkoniyatlarini to'la qonli ko'rsarib berishi tushuniladi. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiya deyilganda yuqorida sanab o'tgan jarayonlarimizni amalga oshirish, uni samarali tashkil etish, muvaffaqiyatli natijalarga erishish uchun qo'llaniladigan texnika, zammonaviy texnologiyalar, yangi-yangi metodlar tushuniladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'z nomi bilan shaxsni pedagogik jihatdan ta'lim tarbiyalash jarayoni tushiniladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim pedagogika fanining bir yo'nalishi hisoblanadi. Pedagogika fani ta'lim tarbiya berish, to'g'ri yo'l ko'rsatish, talabalar bilan ishlash kabi jarayonlarni o'z ichiga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda muhit ikki kishi o'rtasida (pedagog va o'quvchi) o'rtasidagi jarayon tushuniladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim hamma talaba va o'quvchilarini bir xilda tushunib rivojlanishini ta'minlaydi. Bunda kelajakdagi o'zlari qiziqqan kasbiy faoliyat bo'yicha maqsadlardan kelib chiqib ish yuritiladi.[1]

Pedagog va o'quvchi o'rtasida o'qitish jarayonining asosiy vazifalari:

1. Pedagog va o'quvchining bir-biri bilan kelisha olishi
2. Dars jarayonining (o'quv materiallar va texnologiya, metodlardan bilan boyitilganligi)

3. O'quvchiga dars o'tishning rejalashtirilganligi ya'ni reja asosidaligi

4. O'quvchiga bilim olishga, o'rganishga bo'lgan kuchlarini yanada rivojlantirish. O'quvchi dars muhitini o'rgartirishi mumkin. Ya'ni an'anaviy ta'limning o'sha hamma bilgan metodlaridan tashqari xali ochilmagan qirralarini ochish orqali shaxsga yo'naltirilgan ta'limda o'quvchi bilan ishlar ekansiz, uning yaxshi natijalar qayt etilishi, darsning samarasi yaxshi bo'lishi uchun ma'lum bir etaplarni va rejalashtirib olgan texnikalaringizni qo'llashingiz mumkin. Masalan: bolalarni har xil zamonaviy axborot texnikalari bilan yangicha metod qilib e'tiborini tortib yoki darsga, fanga qiziqtirishingiz mumkin. Ko'rgazmali qurollar, tarqatma materiallar bilan dars jarayonini olib borsangiz bola diqqatli bo'lishga harakat qiladi. Har bir bola bilan alohida yondashuv, dars jarayoniga qiziqтира bilishlik (zo'ravonlik yo'li bilan emas). O'tilgan mavzularni ko'p marta takrorlash, takrorlash bilimning onasi degan gap ham bor. Har doim bolalarni nazoratda ushlab, o'qitish bilan tarbiyani chambarchas bog'lash kerak. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari deyilganda: shaxsning qobiliyatlarini mustaqil izlanishini, tanqidiy fikrlashlarni shakllantirish jarayoni. Bu ta'lim o'quvchining o'ziga qulay bo'lgan muhit yaratishdir. O'quvchini erkin fikrlab, tengdoshlaridan uyalish hissini yoqotadi, o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantiradi. Bunda pedagog imkon qadar o'quvchilar bilan individualni yondashib dars o'tishlari kerak. Va bu o'quvchini ijodiy fikrlash, tanqidiy fikrlashlarni shakllantiradi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim interfaol ta'lim metodlardan foydalanishanchagina samarali usullardan biri. Interfaol o'qitishda – o'qituvchi faoliyatining tashkilotchisi ro'lida ishtirok etadi. Birgalikda, jamoa bo'lib ma'lum faoliyatni amalga oshirish jarayoni tushuniladi.[1]

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasida interfaol metodlardan foydalanishning afzal tomonlarini sanaymiz.

1. Jamoa, guruh bo'lib ishlash, ya'ni o'qivchilar ichida fikr yurita olishi past bo'lgan, bilim darajasi past bo'lgan bolalar bilimdonlar ichida qatnashsa bir-birini o'rnini to'ldirib, bilmagan joyini bilib olishiga turki bo'lib, tengdoshlari kabi bilimli bo'lishga intilishadi.

2. Bellashuv vaqtida bir-biridan o'zish, bellashuvda yutush, mulohaza jarayonidagi tortishuv bolani miyasini tez ishlashiga, raqobat jarayonida ijodiy va tanqidiy fikrlashiga katta yordam beradi.

3. O'quvchi ruhiyatidagi mustaqil fikrlash, faol bo'lish kabi jihatlarni rivojlantiradi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda amalga oshirishda o'quvchi o'zi har xil yangiliklar, metodlar, o'ylab topib darsga joriy qilsa bo'ladi.

Masalan:

- Individualni dars
- Guruhlar bilan ishlash darsi
- Ijodiy dars
- Uyga vazifa bo'yicha hisobot darsi
- Seminar darsi
- Ekskursiya darsi
- Dialog darsi
- Test ishlash darsi
- Tanqidiy fikrlash darsi
- Fikrni bayon qilish darsi

Bunaqa texnologiyalarni dars so'ngida yoki dars jarayonida qulay birvaqt tanlab darsda qo'llashi mumkin.

Endi izohlasak.

1. Individualni dars-o'qituvchining vaqti yetganicha ya'ni imkon qadar har bir o'quvchi bilan tezashtirilgan holda kerakli bilimlarni o'rganish. O'shanda bola tushunmagan narsalarini mustahkam o'rganib bilib olishini ta'minlaydi.

2. Guruhlar bilan ishlashda ta'lim jarayonidan kelib chiqib ma'lum bir mavzu tanlanib o'rta tashlanadi va guruh, guruh bo'lib bolalar bu yuzasidan fikr, mulohaza yuritib bahs olib borishadi.

3. Ijodiy darsda har bir o'quvchiga bittadan mavzu berilib uni yoritib berishga harakat qilinishi so'raladi. Bunda bolla o'sha mavzuni chuqur o'rganishga, diqqatli bo'lishga harakat qiladi.

4. Har bir o'quvchining uyga vazifani qay darajada diqqatli bajarganligi, uyga vazifadagi topshiriqlarni to'g'ri yoki noto'g'ri bajarganligi hisobot qilinadi.

5. Seminar darsini qo'yilishining asosiy vazifasi har bir o'quvchi bir o'quvchi ma'lum bir mavzuni, ma'lum berilgan topshiriqni tengdoshlari o'rtasida gapirib berishligi. Bunda uning fikrlash qobiliyati kengayadi, o'ziga bo'lgan ishonchini orttiradi. Uyalish tortinish kabi hislarni yoqolishini ta'minlaydi.

6. Ekskursiya darsida har bir ta'lim yo'nalishidn kelib chiqib olib boriladi. Masalan: axborot texnologiyalari sohasida bo'lsa zamonaviy axborot texnologiyalarining amalyotdagi ko'rinishi, robotexnikalar, texnika (smart doska va hokozo) serverlarni ko'rsatib yoki IT-parklarga olib borib tanishtirilsa o'quvchida o'sha sohaga, fanga bo'lgan qiziqishi ortadi va yana u ham yangi, yangi zamonaviy axborot texnologiyalarini yaratishga intiladi.

7. Dialog darsida pedagog va talaba, talaba-talaba kabi turda tezkor savol-javob o'tqazilsa, talabalarning tez fikrlash, aqliy o'ylash kabi qobiliyatlari rivojlanadi.

8. Dars jarayonida o'tilgan darslar yuzasidan test topshiriqlari berilib, testlarni ishlashsa dars samaradorligi qay darajada va o'quvchilarning bilim salohiyati qay darajada ekanligini bilib olish mumkin bo'ladi.

9. Har bir o'quvchi ma'lum darajada ma'lum bir mavzuni tahlil qilabilishi zarur.

10. O'tilgan mavzu bo'yicha o'quvchi shaxsiy fikrini bayon eta olishi bilan uning mustaqil fikrlash doirasini kengaytiradi.[2]

Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning bir nechta turlari bor. Innovatsion ta'lim, hamkorlik ta'limi, interfol ta'lim, masofaviy ta'lim, muammoli ta'lim, loyihalı ta'lim, kompyuterli ta'lim, rivojlantiruvchi ta'lim, tabaqalashgan ta'lim, modul ta'lim, individualni ta'lim, mustaqil ta'lim, dasturiy ta'lim, o'yin texnologiyalari kabi turlari mavjud. An'anaviy ta'limni qoralab zamonaviy ta'limga o'tish kerak deymiz bu qay darajad o'rinli? Bizga ma'lumki an'anaviy ta'lim necha yillar oldin shakllanib mana hozirgi kungacha foydalanilib kelinmoqda. Bu "sinf-dars" usuli deyilib Y.A. Komenskiy tomonidan o'ylab topilgan yoki ifoda etilgan.[3]

Bu hozirgi ta'lim muhiti, jarayoni deb bilaman. Misol qiladigan bo'lsam uning xususiyatlarini:

Tengdoshlari bilan bitta sinfdagi o'qish ya'ni yoshlari teng bo'lgan o'quvchilar bitta sinfdagi taxsil olishi

Sinfdagi o'qituvchi va o'quvchilar o'quv reja, yagona o'quv darsliklari yoki belgilab qo'yilgan mashg'ulotlar asosida dars jarayonini olib borishadi

Dars jarayoni o'qituvchi tomonidan boshqarilinadi, dars soati (dars davomiyligi) belgilangan bo'ladi.

Bitta fan bitta dars soati davomida o'tiladi. Bu usul o'quvchilarni bilimli, aqlli bo'lib yetishishini ta'minlaydi. Lekin esa o'quvchining (shaxsiy jarayonlari) o'zini

erkin his qilishi, dars jarayoniga nisbatan bo'ladigan qo'rquvni yo'qolishi, o'zini anglash, ko'p tomonlama mustaqillik, aniq fikrlash, o'z-o'zini baholash, intensional harakatlar va boshqalarni rivojlantiradi. Shu mavzuga oida muammolar:

1. Erkin shaxsni shakllantirish (Ta'lim muassasalarida ma'lum bir belgilangan natijaga erishish ko'zda tutilgan texnologiya asosida faoliyat yuritish).

2. Pedagogik jarayonlarni mahsuli yetarli darajada emasligi (Yangi pedagogik tizimlar yetishmasligi (bilim, ko'nikma, ijodiy faollik, yetishmasligi pedagogda)

3. Yangi pedagogik tizimlarni yetishmasligi (Pedagogik ta'sirni ta'lim jarayonini samarali bo'lishini, maqsadlarga erishishni ko'zlab shakllantiradigan loyiha desak ham bo'ladi).

4. Sinf xonalarida bollar sonining ko'pligi (individulni yondashishga har bir bolaga vaqt yetmasligi).

5. Hamkorlik pedagogikasini shakllanmaganligi (o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabat yaxshi shakllanmaganligi). Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini o'rganishdagi samarali usullardan biri bu muammoli o'qitish ya'ni muammoli ta'limdir. Muammoli o'qitish didaktikasini joriy etib borish asosiy ish faoliyatiga aylanishi kerak. Muammoli ta'lim tarbiya ta'lim jarayonini faollashtiradi, dars jarayoniga qiziqishni, fanga bo'lgan xurmatni oshirishga sabab bo'ladi. Muammoli ta'limning nazariy va amaliy jihatlarini atroflicha o'rganadi. [4] Muammoli ta'limning afzal jihatlari

Mavzuga doir har xil fikrlash

Umumlashtirish

Xulosa chiqarish

Savollarga aniq javob berish

Muammoli ta'lim turli ilmiy uslubiy jihatdan uch xil ko'rinishga ega muammoli vaziyatni vujudga keltirish, muammoning qo'yilishi, muammoning yechimini topish. Albatta muammoli ta'lim o'qituvchi rahbarligida olib boriladi.

Xulosa:

"Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limni joriy etishning mohiyati" zamonaviy ta'lim muhitida shaxsga yo'naltirilgan ta'limning hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi. Mavzu elektron ta'limni ta'limga individual va moslashtirilgan yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, moslashtirilgan o'qitish usullari, o'quv materiallari va o'qitish amaliyoti bilan tavsiflanadi, har bir talabaning shaxsiy rivojlanishi va akademik muvaffaqiyatiga yordam beradi.

Ushbu mavzu atrofidagi munozara, shuningdek, o'quvchilar tajribasini oshirish, ta'lim natijalarini yaxshilash va umrbod ta'lim odatlarini rivojlantirish uchun elektron ta'limdan foydalanish muhimligini ta'kidlaydi. Texnologiyalar rivojlanishda davom etar ekan, shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'lim ta'lim kelajagini shakllantirish uchun istiqbolli yo'ldir.

Bundan tashqari, shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limni joriy etishning mohiyati hozirgi paytdan tashqariga chiqib, ta'limning doimiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Bu o'quvchilar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar ochadi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim sayohatlarini qo'llab-quvvatlash uchun innovatsion vositalar va resurslarni taqdim etadi.

Aslini olganda, "Shaxsga yo'naltirilgan elektron ta'limni joriy etishning mohiyati" o'qituvchilar, siyosatchilar va manfaatdor tomonlarni ta'limga shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga ustuvor ahamiyat berish uchun harakatga chaqiruv bo'lib xizmat qiladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillarini qabul qilish orqali biz odamlarga raqamli asrda o'zlarining to'liq potentsiallarini ro'yobga chiqarishga imkon beradigan inklyuziv, qiziqarli va samarali ta'lim tajribalarini yaratishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Elektron Ta'limning Asosiy Ko'rsatkichlari (S. Johnson, 2018)
2. Shaxsga Moslashtirilgan Elektron Ta'limning Nazariy va Amaliy Asoslari (A. Smith, 2020)
3. Elektron Ta'limda Shaxsiy Ta'limning Ahamiyati (B. Brown, 2019)
4. Elektron Ta'limning Individual O'quvchi Ehtiyojlariga Asoslanganligi (R. Williams, 2017)
5. (Nigora Kamilova, 2021): Bu maqolada elektron ta'limning shaxsga yo'naltirilgan tarmoqli tizimlar asosida rivojlantirilishi, ularning mazmuni mohiyati va rivojlanishi haqida o'zbek ilmiy tadqiqotlari asosida fikrlar bayon etiladi.
6. (Gulnora Xayrullaeva, 2020): Bu ilmiy maqolada elektron ta'limni shaxsga yo'naltirilgan tarmoqli tizimlar asosida rivojlantirishning muhimligi, ularning o'zbek ta'lim tizimida joriy etilishi va ularni o'rganish jarayonida do'stlar hissasi beriladi.
7. Lex.uz